

Специјални резерват природе

Број: 21/19
Датум: 17.01.2019.

**ГОДИШЊИ ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА НА РИБАРСКОМ
ПОДРУЧЈУ СПЕЦИЈАЛНОГ РЕЗЕРВАТА ПРИРОДЕ „УВАЦ” ЗА
2019. ГОДИНУ**

дипл. инжењер пољопривреде
Новак Пејовић

Нова Варош
Трг војводе Петра Бојовића бр.3

Према Закону о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 128/14), члан 15., став 3., корисник у складу са Програмом управљања рибарским подручјем доноси Годишњи програм управљања рибарским подручјем. У члану 19. прописано је да Годишњи програм управљања рибарским подручјем садржи:

- 1) процену биомасе и риболовног притиска на рибљи фонд на основу годишњих статистичких показатеља улова риболоваца и рибара;
- 2) дозвољени годишњи и дневни излов рибе по врстама;
- 3) динамику порибљавања рибарског подручја по врстама и количини риба, времену и месту порибљавања, као и потребна новчана средства;
- 4) мере и начин заштите и одрживог коришћења рибљег фонда;
- 5) програм едукације рекреативних риболоваца.

1. ПРОЦЕНА БИОМАСЕ И РИБОЛОВНОГ ПРИТИСКА НА РИБЉИ ФОНД У РИБАРСКОМ ПОДРУЧЈУ НА ОСНОВУ ГОДИШЊИХ СТАТИСТИЧКИХ ПОКАЗАТЕЉА УЛОВА РИБОЛОВАЦА

Риболовне воде рибарског подручја Специјалног резервата природе „Увац” насељавају 24 врсте риба чији је преглед дат у доњој табели. Ихтиофауну рибарског подручја Специјалног резервата природе „Увац“ чине изворне (14), транслочиране (шаран, уклија, смуђ, сом, бодорка) и алохтоне врсте унете порибљавањем (језерска златовчица, бабушка, амурски чебачок, сунчица, јегуља). Налаз јегуље везан је за 2013. годину, када је документован њен улов у акумулацији „Златар”. Током ове године забележени су налази смуђа у акумулацији „Радоиња” и бодорке у акумулацији „Златар”, што указује да је дошло до њиховог проласка из узводнијих акумулација у којима је раније њихово присуство констатовано.

Табела 1. Квалитативан састав ихтиофауне у водама рибарског подручја Специјалног резервата природе „Увац”.

ФАМИЛИЈА	ВРСТА	НАРОДНО ИМЕ
SALMONIDAE	<i>Salmo trutta</i> <i>Hucho hucho</i> <i>Salvelinus alpinus</i>	Поточна пастрмка Младица Језерска златовчица
CYPRINIDAE	<i>Cyprinus carpio</i> <i>Barbus barbus</i> <i>Barbus balcanicus</i> <i>Chondrostoma nasus</i> <i>Squalius cephalus</i> <i>Rutilus pigus</i> <i>Rutilus rutilus</i> <i>Alburnus alburnus</i> <i>Gobio gobio</i> <i>Alburnoides bipunctatus</i> <i>Phoxinus phoxinus</i> <i>Carassius gibelio</i> <i>Pseudorasbora parva</i>	Шаран Речна мрена Поточна мрена Скобаљ Клен Плотица Бодорка Уклија, кауглер Кркуша Плиска, двопругаста уклија Пијор, гагица Сребрни караш, бабушка Амурски чебачок
SILURIDAE	<i>Silurus glanis</i>	Сом
COBITIDAE	<i>Cobitis elongata</i>	Велики вијун
BALITORIDAE	<i>Barbatula barbatula</i>	Бркица
GADIDAE	<i>Lota lota</i>	Манић
PERCIDAE	<i>Sander lucioperca</i>	Смуђ
COTTIDAE	<i>Cottus gobio</i>	Пеш
CENTRARCHIDAE	<i>Lepomis gibbosus</i>	Сунчица
ANGUILLIDAE	<i>Anguilla anguilla</i>	Јегуља

Према наведеним подацима, а на основу пространства и срединских услова, може се рећи да је биолошка разноврсност ихтиофауне висока, као и да је основна карактеристика ихтиофауне висок ниво аутохтоности. Од укупног броја регистрованих врста, њих 14 спада у нативну ихтиофауну подручја. Важно је да се овакво стање одржи и у даљем периоду газдовања. Такође, све даље мере требало би да имају за циљ не само одржање постојећег стања, већ и његово побољшање кроз појачан риболовни притисак на непожељне алохтоне врсте (пре свега сребрни караш, сунчица, амурски чебачок).

Воде на подручју Специјалног резервата природе „Увац” намењене су за рекреативни риболов. Програмом управљања рибарским подручјем одређено је да се рекреативни риболов може одвијати на хидроакумулацијама и на делу доњег тока Вапе (овај део речног тока практично припада акумулацији „Увац”). На осталим водотоцима у границама рибарског подручја забрањен је риболов, ови водотоци су проглашена рибља плодишта.

У табели 2., приказани су подаци о квалитативном и квантитативном саставу рибљег фонда у акумулацији „Увац”.

Табела 2. Процена биомасе и прираста рибљег фонда у акумулацији „Увац”: **А** – абунданца; **Н** – укупна бројност врсте; **Б** – биомаса; **УБ** – укупна биомаса; **П** – продукција; **УП** – укупна продукција.

ВРСТА	А (ind./ha)	Н (ind.)	Б (kg/ha)	УБ (kg)	П (kg/ha/god.)	УП (kg/god.)
Младица	6,5	3951	11,8	7198	6,72	4099,2
Пастрмка	10	6079	2,9	1769	1,96	1195,6
Клен	121	73857	51,7	31537	36,42	22216,2
Скобаљ	71,4	43571	10,5	6405	6,54	3989,4
Плотица	111,3	67918	10,8	6588	6,15	3751,5
Речна мрена	13,9	8467	4,4	2684	2,74	1671,4
Шаран	4	2420	3,9	2379	2,54	1549,4
Сом	4,2	2574	3,6	2196	2,24	1366,4
Бодорка	210,6	128489	9,9	6039	5,63	3434,3
Бабушка	17,9	10940	3,3	2013	2,24	1366,4
УКУПНО			112,8	68 808	73,18	44 639,8

По свом масеном учешћу, које износи 45,8%, клен представља доминантну риболовну врсту у акумулацији. По истом критеријуму, субдоминантне врсте су младица, скобаљ, плотика и бодорка са учешћем од 10,5%, 9,3%, 9,6% и 8,8%, за сваку од врста респективно.

У табели 3., приказани су подаци о квалитативном и квантитативном саставу рибљег фонда у акумулацији „Златар”. По свом масеном учешћу, које износи 38,2%, плотика представља доминантну риболовну врсту у акумулацији. По

истом критеријуму, субдоминантне врсте су клен и скобаљ са учешћем од 19,2% и 13,9%, остале врсте су релативно уједначене. Приметно је, а на основу густине популације и масеног учешћа, да се смуђ аклиматизовао на услове станишта. Популација ове врсте исказује тенденцију повећања бројности и вероватно ће у будућности спадати у главне риболовне врсте ове воде.

Табела 3. Процена квантитативних карактеристика рибљег фонда у акумулацији „Златар”: **А** – абунданца; **Н** – укупна бројност врсте; **Б** – биомаса; **УБ** – укупна биомаса; **П** – продукција; **УП** – укупна продукција

ВРСТА	А (ind./ha)	Н (ind.)	Б (kg/ha)	УБ (kg)	П (kg/ha/god.)	УП (kg/god.)
Златовчица	19,0	13779	12,03	8721,8	8,4	6090
Клен	91,6	66428	43,98	31885,5	32,6	23635
Плотица	230,0	166731	87,39	63357,8	66,7	48357,5
Скобаљ	73,67	53412	31,90	23127,5	23,4	16965
Речна мрена	17,3	12533	17,65	12796,3	11,2	8120
Шаран	6,9	5023	6,43	4661,8	4,8	3480
Бабушка	10,0	7270	12,22	8859,5	9,7	7032,5
Смуђ	25,9	18761	17,26	12513,5	15,4	1116,5
УКУПНО			228,9	165 923,7	172,2	114 796,5

У табели 4., приказани су подаци о квалитативном и квантитативном саставу рибљег фонда у акумулацији „Радоиња”.

Табела 4. Процена квантитативних карактеристика рибљег фонда у акумулацији „Радоиња”: **А** – абунданца; **Н** – укупна бројност врсте; **Б** – биомаса; **УБ** – укупна биомаса; **П** – продукција; **УП** – укупна продукција.

ВРСТА	А (ind./ha)	Н (ind.)	Б (kg/ha)	УБ (kg)	П (kg/ha/god.)	УП (kg/god.)
Златовчица	42	7560	29,9	5382	20,9	3762
Клен	45,3	8162	33,8	6084	25,0	4500
Плотица	38	6844	24,0	4320	18,3	3294
Скобаљ	30,9	5556	22,3	4014	16,3	2934
Речна мрена	2,4	430	2,1	378	1,3	234
Шаран	1,9	344	10,4	1872	7,8	1404
УКУПНО			122,5	22 050	89,6	16 128

По свом масеном учешћу, које износи 27,6% и 24,4%, клен и језерска златовчица представљају доминантне риболовне врсте у акумулацији, али је ова

доминација благо изражена. По истом критеријуму, субдоминантне врсте су плотица и скобаљ са учешћем од 19,6% и 18,2%, док шаран са 8,5% представља значајно заступљену врсту.

У табели 5., дати су подаци о биомаси и прирасту рибљег фонда у текућницама рибарског подручја у Специјалном резервату природе „Увац”. Ове риболовне воде налазе се у режиму тоталне забране риболова.

Табела 5. Процена квантитативних карактеристика рибљег фонда водотокова рибарског подручја у Специјалном резервату природе „Увац”: **1** – горњи ток Увца; **2** – Грабовица; **3** – Јабланица; **4** – Кладница; **5** – Тисовица; **6** – Вршевина; **7** – Злошница; **А** – абунданца (ind/km); **Б** – биомаса (kg/km); **П** – продукција (kg/km/god.); **ПП** – (kg/km).

ВРСТА	Поточна пастрмка				Клен				Поточна мрена			
РЕКА	А	Б	П	ПП	А	Б	П	ПП	А	Б	П	ПП
1	175	6,5	5,9	7,4	450	27,8	26,7	31,4	1200	40,7	32,5	46,2
2	170	9,2	11,9	16,8	2150	54,8	38,7	-				
3					1200	34,5	31,9		50	0,35	-	
4	175	9,3	8,4	7,4	725	37,8	28,0	29,0	350	6,4	4,3	5,1
5	1350	32,9	40,9	43,0								
6	360	15,5	19,3	22,5								
7	500	29,8	38,2	51,9								

Подаци за риболовну воду Вапа нису дати, пошто су током истражних радњи везаних за израду Програма управљања рибарским подручјем за период 2013.-2022. прикупљени узорци који су указивали на високу угроженост овог водотока у његовом горњем и средњем делу тока, и који нису били репрезентативни за процену састава и стања ри�љег фонда. Периодична праћења стања ри�љег фонда, која су потом уследила, указала су на делимичан опоравак ри�љих популација у горњем и средњем току ове реке. Међутим, примећена рехабилитација ихтиозаједнице није достигла степен који би омогућио поновну дозволу рекреативног риболова дуж средњег тока реке. За ову годину одређена је тотална забрана риболова дуж целог тока реке од изворишта до локалитета Зарудине. Преостали део тока практично представља део акумулације и на њему важи режим риболова који се примењује за акумулацију. Предузеће се активности везане за пилот истраживање, у сврху процене да ли је дошло и у којој мери до опоравка ри�љих популација. Вршиће се интензивна контрола квалитета воде, као и појачан рибочуварски надзор са циљем откривања и идентификације загађивача.

1.2 ГОДИШЊИ СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉА УЛОВА РИБОЛОВАЦА

Током последњих година забележен је смањен притисак рекреативних риболоваца на воде рибарског подручја Специјалног резервата природе „Увац”.

Овај тренд смањења риболовног притиска забележен је и током 2018. године. Разлози вероватно леже у чињеници да су током главне риболовне сезоне климатски услови и хидролошка ситуација били неповољни. Такође, треба узети у обзир и економски фактор, односно општи даљи пад стандарда, што је условило и смањен прилив риболоваца из околних градова и других делова Србије, а који чине највећи број риболоваца који гравитирају овим водама. На годишњем нивоу, број локалних риболоваца је занемарљив у односу на оне који долазе са стране. Ову тврдњу потврђује и податак да је током 2018. године укупно дистрибуиранао 571 образаца годишњих корисничких дозвола (Д5), 82 обрасца вишедневних дозвола (Д6) и 335 образаца дневних дозвола (Д7).

У табели 6. приказани су резултати анализе риболовног притиска на рибљи фонд. У сврху прегледности, подаци о улову риболоваца представљени су у релативним вредностима у односу на укупну процењену биомасу и дозвољене риболовне квоте на годишњем нивоу. Како се из података види улови риболоваца су били значајно испод дозвољених максимума.

Табела 6. Процена риболовног притиска на рибљи фонд на рибарског подручја СРП „Увац“, добијени на основу статистичких показатеља улова риболоваца: ПБ – процењена биомаса; РК – риболовна квота на годишњем нивоу; У – релативне вредности улова риболоваца у односу на риболовну квоту и процењену биомасу.

ВРСТА	ПБ (кг)	РК (кг)	У (% РК)	У (% ПБ)
Шаран	8 912,8	4 795	17,5	9,4
Смуђ	12 513,5	6 400	7,3	3,7
Скобаљ	33 546,5	17 696	4,3	2,27
Клен	69 506,5	36 593	7,0	3,7
Плотица	74 265,8	38 514	2,4	1,24
Сом	2 196	1 100	14,4	7,2
Златовчица	14 103,8	7 900	1,42	0,8
Мрена	15 858,3	8 212	2,4	1,3
Укупно	230 903,2	121 210	2,7	1,4

Према статистичким подацима улова риболоваца, просечне ловне тежине по врстама износиле су: шаран – 4,3 кг; скобаљ – 350 г; клен – 450 г, речне мрена – 330 г, сом – 4 кг; смуђ – 1,8 кг; плотица – 650 г и златовчица – 800 г.

2. ДОЗВОЉЕНИ ГОДИШЊИ И ДНЕВНИ ИЗЛОВ РИБЕ ПО ВРСТАМА

Структура риболовне жетве са аспекта учешћа појединих (главних) риболовних врста за 2019. годину, дата је на основу процене садашњег стања ихтиоценоза у риболовним водама на територији Специјалног резервата природе „Увац”. Процена одрживог коришћења рибљег фонда базира се на следећим поставкама:

- стање риблиг фондa према истраживањима која су обављена приликом истраживања за израду Програма управљања рибарским подручјем;
- стање риблиг фондa према истраживањима која су обављена приликом мониторинга рибарског подручја.
- процена броја риболоваца, за период од последње две године, који гравитирају водама рибарског подручја;
- процена интензитета риболовног притиска (укупан број риболовних дана, величина дневног улова, састав улова, сезонске промене у интензитету риболова);
- процена продукције риблиг фондa у водама рибарског подручја;
- жеља управљача да применом савремених мера одрживо и трајно користи рибли фонд и повећа његове потенцијале.

На основу изнетих поставки процењује се да би рекреативни риболов могао да се одвија у границама одрживости током 2019. године уколико би се налазио у оквирима који су дати у доњој табели.

Табела 7. Оквири риболовне жетве по врстама за сваку од акумулација.

СТРУКТУРА РИБОЛОВНЕ ЖЕТВЕ						
Акумулација	„Увац”		„Златар”		„Радоиња”	
Врста	%	(kg)	%	(kg)	%	(kg)
Златовчица	-	-	5,5	4 400	24,3	3 500
Клен	54,5	16 350	20,3	16 240	27,8	4 003
Скобаљ	11,1	3 330	14,7	11 760	18,1	2 606
Плотица	11,4	3 420	40,4	32 300	19,4	2 794
Р. мрена	4,7	1 410	8,1	6 500	2,1	302
Шаран	4,0	1 200	3,0	2 400	8,3	1 195
Сом	3,7	1 110	-	-	-	-
Смуђ	-	-	8,0	6 400	-	-
Остале	10,6	-	-	-	-	-
Σ	100	30 000	100	80 000	100	14 400

Дозвољени дневни излов процењен је на 5 kg по риболовцу. Овај тежински лимит односи се на риболов аутохтоних врста (са изузетком пастрмских врста) и језерске златовчице.

Од 2014. године на акумулацији „Увац” уведен је рекреативни риболов младице у периоду 01. септембар до 28. фебруар, на потезу брана Растоке до ушћа Кладнице. Рекреативни риболов врши се из чамца тролингом (на вучу) и обавља се по принципу „улови и пусти” уз сталну контролу рибочуварске службе. Овај вид риболова је дозвољен суботом и недељом, 15 риболоваца је максималан број на дневном нивоу, а обавеза рекреативних риболоваца је претходно заказивање термина. Пошто се ради о риболову по принципу „улови и пусти” не одређује се риболовна квота. За пастрмку (поточна/језерска) се не одређује риболовна квота,

пошто је ова врста у режиму забране риболова. Овакав режим риболова младице важиће и у 2019. години.

Поред наведеног тежинског ограничења за дозвољени дневни улов, у складу са Наредбом о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 56/15), уводи се и ограничење у погледу броја риба, а које представљају риболовне врсте рибарског подручја, које је дозвољено уловити:

- а) језерска златовчица, шаран, сом и смуђ, 3 комада збирно
- б) плотица, скобаљ, речна мрена и клен, 10 комада збирно.

Уколико један уловљени примерак превазилази 5 kg, за све аутохтоне врсте и језерску златовчицу, не важи ограничење дневног улова у комадима, већ се у таквим условима сматра да је испуњен дневни улов рекреативног риболовца.

Мере ограничења, како у погледу тежине, тако и у погледу броја, не односе се на бабушку, сунчаницу и амурског чебачока (Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда „Службени гласник РС”, бр. 56/15). У тачки 4. Наредбе наводи се списак алохтоних и инвазивних врста, које је дозвољено ловити у неограниченим количинама приликом рекреативног риболова. Уколико се, поред претходно наведених врста, још нека врста из списка региструје у водама рибарског подручја и на њу ће се примењивати мера неограниченог излова.

2.1. НАЧИН ОБАВЉАЊА РЕКРЕАТИВНОГ РИБОЛОВА (спортског риболова)

Одређују се следећи начини рекреативног риболова:

- рекреативни риболов обавља се са обале или пловног објекта који је наслоњен на обалу са највише три штапа са по највише две удице на штапу;
- рекреативни риболов може се обављати и из чамца у покрету („брзи пец”, мушичарење, вараличарење). Овај вид риболова може се обављати искључиво са једним штапом, водећи рачуна о неометању риболоваца који врше рекреативни риболов са обале, или пловног објекта који је наслоњен на обалу;
- на акумулацији „Увац” рекреативни риболов младице у периоду од 01. септембар до 01. јануара врши се на потезу брана Растоке до ушћа Кладнице, а у периоду од 01. јануар до 28. фебруар врши се на потезу брана Растоке до излаза на Обућинске ливаде . Рекреативни риболов вршиће се из чамца вучом (trolling) и обавља се по принципу „улови и пусти” уз сталну контролу рибочуварске службе, у времену од 08 до 19 часова у периоду летњег рачунања времена, односно од 08 до 16 часова у периоду зимског рачунања времена. Овај вид риболова је дозвољен суботом и недељом, 15 риболоваца је максималан број на дневном нивоу, а обавеза рекреативних риболоваца је претходно заказивање термина;
- на акумулацији „Увац” рекреативни риболов сома из чамца вучом (trolling) вршиће се у периоду од 15. јуна до 01. октобра на

локалитетима где није установљена забрана риболова. Овај вид риболова је дозвољен радним данима (од понедељка до петка) у времену од 10 до 16 часова, 5 чамца је максималан број на дневном нивоу, а обавеза рекреативних риболоваца је претходно заказивање термина;

- рекреативни риболов може се обављати из чамца у покрету вучом (trolling) и може се обављати искључиво са једним штапом на минималној удаљености од 10 m од обале и тако да се не ометају риболовци који врше риболов неком од других метода и да се не омета пловидба туристичких чамаца. Овај вид риболова није дозвољен на акумулацији „Увац” (Сјеничко језеро), изузев за рекреативни риболов младице и сома у периоду, терминима, на строго одређеном потезу и под напред утврђеним условима. На акумулацијама „Златар” (језеро Кокин Брод) и „Радоиња” овај вид риболова није дозвољен у периоду 01. 10. до 01. 05.;
- рекреативни риболов из чамца у покрету и покрету вучом забрањен је на удаљености од 200 m од свих локалитета где је трајно или привремено забрањен риболов;
- на акумулацији „Златар” дозвољен је рекреативни риболов смуђа од 00 до 24 часа;
- забрањена је употреба рибљих живих мамаца;
- на рекама на којима је дозвољен рекреативни риболов забрањена је употреба варалица и живих мамаца;
- забрањена је употребе черенаца (кедеруша);
- забрањено је остављања штапова на обали или пловном објекту без присуства риболовца дуже од 15 минута.
- сваки риболовац обавезан је да: са собом носи дозволу за рекреативни риболов и исту да на увид чуварској служби; са собом носи евиденциони образац Е-1 и исти уредно попуњава; на крају године достави дистрибутеру збирно попуњен евиденциони образац Е-2; на месту на коме је обављао риболов не остави отпад било које врсте; да све незаконите радње по питању рибокрађе, криволова, угрожавања флоре и фауне и неадекватног одлагања отпада пријави чуварској служби или управи корисника;
- спортски риболов и организација спортско-риболовних манифестација вршиће се у складу са законским одредбама, мерама и прописима.

3.ДИНАМИКА ПОРИБЉАВАЊА РИБАРСКОГ ПОДРУЧЈА ПО ВРСТАМА И КОЛИЧИНИ РИБА, ВРЕМЕ И МЕСТО ПОРИБЉАВАЊА

За 2019. годину не предвиђају се порибљавања. Процене стања рибљег фонда у риболовним водама рибарског подручја показују да не постоји потреба за овај вид интервенције.

4. МЕРЕ И НАЧИН ЗАШТИТЕ И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА РИБЉЕГ ФОНДА

Заштита и коришћење ихтиофауне и водотока који се налазе у оквиру граница заштићеног природног добра које су утврђене Уредбом, спроводи се кроз мере и услове којих се управљач мора придржавати, а који су садржани у:

а) националним законским и подзаконским актима:

- Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/2016.);
- Уредба о заштити природних реткости („Службени гласник РС”, бр. 50/93);
- Уредба о заштити Специјалног резервата природе „Увац“ („Службени гласник РС”, бр. 25/06);
- Уредба о изменама и допунама Уредбе о заштити Специјалног резервата природе „Увац” („Службени гласник РС”, бр. 110/06);
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 128/2014);
- Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и начину алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов („Службени гласник РС”, бр. 9/2017);
- Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 56/15);
- Правилник о условима и начину организовања рибочуварске службе и обрасцу вођења дневних активности рибочуварске службе („Службени гласник РС”, бр. 3/16);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиља и гљива („Службени гласник РС”, бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16);
- Правилник о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте, Прилог I, Прилог II („Службени гласник РС”, бр. 37/10).

б) обавезним програмско планским документима (Програмом управљања рибарским подручјем за период 2013-2022. година и одговарајући Годишњи програми).

Основни видови регулисања режима риболова на територији резервата дати су програмским планским документима и обухватају локалитете са трајним и ограниченим риболовом (видети одговарајућу документацију). Поред општих и посебних услова регулисања режима риболова прописаних одговарајућим законским и подзаконским актима, као и на бази стручно-документационе основе за заштиту природног добра од изузетног значаја датој од стране Завода за заштиту природе Републике Србије, на подручју Специјалног резервата природе „Увац“

предузете су следеће додатне мере регулисања риболовног режима у сврху заштите и унапређења стања рибљих популација, а са посебним освртом на врсте од наглашеног конзервационог значаја:

- тотална забрана риболова младице у акумулацијама „Златар” и „Радоиња” у периоду важења Програма управљања рибарским подручјем;
- забрана риболова поточне/језерске пастрмке на свим водама рибарског подручја;
- са изузетком Вапе, тотална забрана риболова на свим текућицама резервата, пошто ови водотоци представљају мрестилишта и растилишта нативних и конзервационо значајних рибљих врста;
- забрана вараличарења на Вапи;
- забрана риболова живим рибљим мамцем на водама заштитне зоне (Вапа);
- забрана употребе черенаца (кедеруша);
- забрана остављања штапова на обали или пловном објекту без присуства риболовца дуже од 15 минута.

Поред општих и посебних услова регулисања режима риболова прописаних одговарајућим законским и подзаконским актима, потребно је предузимање следећих додатних мера регулисања риболовног режима у сврху заштите и унапређења стања рибљих популација:

- тотална забрана риболова на реци Вапи од изворишта до локалитета Зарудине (до моста), а у сврху ревитализације рибљих популација;
- током периода тоталне забране риболова на Вапи, у сарадњи са надлежним институцијама и службама предузимати мере и поступке у сврху смањења (елиминације) загађења ове воде;
- појачан рибочуварски надзор реке Вапе током трајања тоталне забране риболова;
- у сарадњи са надлежним институцијама и инспекцијском службом предузимати мере на санацији отпадних вода Сјенице које се испуштају у Грабовицу и Јабланицу;
- трајни ловастај за следеће врсте: липљен, поточна мрена, пијор, пеш, рак речни и рак поточни;
- обављање рекреативног риболова језерске златовчице забрањено је у временском интервалу од 21 до 03 часова у периоду летњег рачунања времена, односно од 18 до 05 часова у периоду зимског рачунања времена;
- на риболовној води акумулација „Увац” забрана риболова пастрмке на период од годину дана (2019. година), након чега ће се на основу обављених опсервација и извештаја рибочуварске службе размотрити могућност за одређивање режима и услова риболова ове врсте на овој риболовној води;
- на риболовној води акумулација „Увац”, узводно од локалитета Орловица тотална забрана риболова младице; на потезу брана

Растоке до ушћа Кладнице забрана риболова младице у периоду 28. 02. – 31. 08. 2018. године;

- на риболовној води акумулација „Златар” трајна забрана обављања риболова на следећим локалитетима: локалитет Чоловића стене, на потезу од ХЕ „Увац” до локалитета Пуљци (излазак из кањона), 200 m низводно од ушћа Злошнице;
- на риболовној води акумулација „Радоиња” трајна забрана обављања риболова на потезу од ХЕ „Кокин Брод” до ушћа Марића реке (Шупљица);
- на риболовној води акумулација „Увац” забрану обављања риболова у периоду 01. јануара до 01. августа на следећим локалитетима: од Петачка воденица до излаз на Бање, Рупчина, Мусин клик, на потезу од излаза на Обућинске ливаде до ушћа реке Кладница;
- на риболовној води акумулација „Увац” забрану обављања риболова у периоду 01. априла до 31. маја на следећим локалитетима: Курђубско врело 500 метара низводно од ушћа; Пурића поток (баре) 500 метара низводно од ушћа; река Вапа од извора до бетонског моста на Вапи (мост на магистралном путу Сјеница Ивањица);
- на риболовној води акумулација „Златар” забрану обављања риболова у периоду 01. априла до 31. маја на следећим локалитетима: Тисовица 500 метара низводно од ушћа; Злошница 500 метара низводно од ушћа, Шуњеварски поток 500 метара низводно од ушћа;
- на риболовној води акумулација „Радоиња” забрану обављања риболова у периоду 01. октобра до 01. августа наредне године, на потезу од локалитета Загони до локалитета Волијак;
- на риболовној води акумулација „Златар” забрану обављања риболова у периоду 01. октобра до 01. марта на следећим локалитетима: потез од Друловића пута преко Траљиног врха до Друловића залива; потез од локалитета Кокића поток до локалитета Батачки поток;
- доследна примена мере ловних квота и њена регуларна контрола;
- слободан и неограничен риболов следећих алохтоних врста (подразумева се употреба законски дозвољених алата и техника): бабушка, сунчаница и амурски чебачок;
- уредно и законски прописано обележавање одговарајућим таблама свих вода на рибарском подручју, а посебно мрестилишта и вода под посебним режимима риболова и њихово редовно одржавање.

Добро организована и ефикасна рибочуварска служба од пресудног је значаја за спровођење мера заштите и унапређења рибљег фонда. Генерално, све прописане мере заштите губе на снази уколико их на терену рибочуварска служба не спроводи и не врши контролу њихове примене. У Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби Специјалног резервата природе „Увац“, у поглављу „Чуварска служба“, детаљно су разрађене обавезе и права рибочувара. Тренутно у резервату ради седам професионалних чувара природе/рибочувара са пуним радним временом. Током 2017. године урађена је нова систематизација радних

места и одвојене су службе чувара природе од службе рибочувара, поред овог управљачког документа, а на основу обавезе насталих ступањем на снагу Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/2016.) донеће се нови Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби Специјалног резервата природе „Увац“ . На основу броја дистрибуираних образаца дозвола на годишњем нивоу и портеба на терену послове рибочуварске службе обавља ће два професионалних рибочувара са пуним радним временом. Такође, свакако ћемо се опет (пошто смо то већ, без резултата, чинили 2 пута у току 2018. године) обраћати Комисији за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава, са захтевом за запошљавањем три нова лица, два рибочувара и управника резервата. Није добијена сагласности за запошљавање два рибочувара, стога на пословима заштите рибљег фонда, у складу са својим овлашћењима, радиће запослени чувари природе, исти имају полоижену лиценцу за рибочувара. Од техничких средстава чуварска служба располаже са 5 чамаца са ванбродским моторима на безоловни бензин. Поред тога, за потребе рада чуварске службе, на располагању стоје још 5 теренских возила. Чувари су униформисани и снабдевени са основном теренском опремом. Поред професионалних чувара, у раду чуварске службе укључен је и изванредан број волонтера, чији број варира од године до године. Извршена је организација рада чувара по секторима и у сменама, чиме је обезбеђен потребан надзор на риболовним водама рибарског подручја. Чувари су униформисани и снабдевени са основном теренском опремом. Појачан надзор рибочуварске службе требало би обављати у форми следећих активности:

- контрола забране риболова врста које су трајно или привремено забрањене за риболов;
- контрола забране риболова на локалитетима на којима је уведена мера апсолутне забране риболова у сврху заштите других врста сем риба, као и на локалитетима који су проглашени рибљим мрестилиштима;
- контрола риболова на теренима за које је уведена привремена забрана риболова у дефинисаном временском интервалу;
- редовна контрола рибљих мрестилишта и праћење активности матичних примерака (посебно младице и пастрмке) током периода репродукције;
- редовна контрола регистрованих бојишта младице и пастрмке;
- контрола да ли се риболов одвија у складу са прописаним режимом;
- контрола појаве утицаја загађивача и адекватно и правовремено реаговање у случају акцидентата;
- интензивирање активности на сузбијању свих видова криволова, а посебно у вези са коришћењем мрежарских алата;
- упозоравање свих посетилаца резервата да не остављају чврсти отпад за собом;
- током 2019. године наставиће се са акцијом чишћења обала риболовних вода од тврдог отпада;
- едукативни рад са риболовачком популацијом, са посебним освртом на млађе категорије.

Приликом контроле риболова, требало би обратити пажњу на риболовне алате којима се риба лови. Поступање рибочувара према риболовцу мора бити доследно и уједначено, без обзира да ли је мештанин или гост са неког другог подручја или из друге државе. Треба најстроже третирати коришћење риболовних алата и средстава који показују да циљ риболова није рекреација, већ улов и излов. Нарочито треба наћи начин да се сузбије ноћни криволов у летњем периоду. Тај задатак је крајње тежак и непопуларан. Једино решење је да се кроз периодичне акције, комбиновано са воде и обале, у складу са ситуацијом на терену, систематски сузбија ноћни илегалан риболов. Један од главних риболовних проблема који се често потенцира је обављање риболова без риболовне дозволе. Овај проблем се једноставно превазилази добрим радом рибочуварских служби на откривању оваквих прекршиоца, применом одговарајућих мера против њих и доследним наплаћивањем дневних дозвола. У планираним акцијама сузбијања криволова, посебно у време мреста, пожељно је да рибочувари имају асистенцију полиције, због реалне опасности од конфликта и могућих физичких сукоба са рибокрадицама, које у то време често раде организовано и у групама. Акције спашавања рибе са плавних подручја треба изводити припремљен, што налаже потребу набавке или сигурног изнајмљивања/позајмице пластичне цистерне широког отвора са поклопцем и одговарајуће запремине. Цистерна треба да буде фиксирана на приколици и опремљена са кисеоничном боцом (од нарочитог значаја у летњој сезони). Такође, неопходно је обезбедити и неколико мередова и загазних опкољавајућих мрежа, изван број мањих кибли (пластичних или металних) за пренос рибе на крајем растојању, као и вучно возило за приколицу. Ово решење се може користити на чистим и приступачним теренима, док на тешко приступачним теренима мора се прибећи импровизацији условљено локалним условима. У сваком случају, свака акција спашавања млађи треба да буде организована на начин који је усклађен са локалним теренским условима. Поред редовног визуелног праћења карактеристика акватичне животне средине, у случајевима када постоје индиције да је ниво загађења повишен поступиће се по следећој процедури: у хемијски чисте флаше са запушачем (флаше од дестиловане воде), запремине 1 литар (укупно око 5 литара), узети узорке воде и у што бржем року, не дужем од 12 часова, доставити их најближем Заводу за јавно здравље и Републичком хидрометеоролошком заводу, са што што више података о природи загађења и његовим видљивим ефектима (обавезно фотографисати). Уколико се сумња на неки извор загађења, узорке воде треба узети најмање 100 m узводно од места загађења, на самом месту загађења и низводно од њега (од 100 до 500 m, зависно од ситуације). Вода се доставља лабораторији у ручном фрижидеру, при температури која не сме да прелази 6 °C. Ако се региструје угинуће риба, примерци угинулих риба се у чистим, пластичним и добро затвореним кесама на исти начин транспортовања достављају ради анализе најближем Хигијенском заводу, Ветеринарском заводу или другој лабораторији (Институт за месо у Београду) која је у стању да утврди садржај загађивача у ткивима и органима рибе. Уз наведене радње обавезно се упућује хитан позив за увиђај следећим надлежним службама и инспекцијама:

- најближој станици МУП-а (загађивање животне средине је и кривично дело, па је потребно сачинити полицијски извештај са одговарајућом криминалистичком фото документацијом),
- инспектору заштите животне средине (сектор за рибарство),
- водопривредном инспектору.

Важно је да управљач одреди најмање троцлану Комисију за акциденталне ситуације, у којој могу бити и представници риболовачких удружења, а која одмах по утврђивању угинућа излази на терен и прави процену штете. Комисија о томе мора да састави Записник (по могућству са фотодокументацијом). Овај документ може бити од великог значаја за утврђивање висине штете. Битна, а можда и најсврхисходнија мера сузбијања загађења воде је јавни ангажман. Ове активности огледаће се у јавном истицању изазивача загађења, било да се ради о физичким или правним лицима, у средствима јавног информисања, јер је сектор животне средине један од ретких за који су, осим директно угрожене стране, заинтересовани и сви остали грађани.

5. ПРОГРАМ ЕДУКАЦИЈЕ РЕКРЕАТИВНИХ РИБОЛОВАЦА

- Упознавање рекреативних риболоваца са одредбама Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, бр. 128/14), као и свим подзаконским прописима које доноси Министар заштите животне средине. Основу ће чинити Приручник за полагање стручног испита за рибочувара, са посебним освртом на законске и подзаконске одредбе које третирају питања рекреативног риболова. Овај вид едукације ће се вршити на терену приликом контроле, у канцеларијама приликом дистрибуције дозвола, све информације су им доступне и путем сајта.
- Упознавање рекреативних риболоваца са рибљим фондом Републике Србије, као и рибљим фондом рибарског подручја Специјалног резервата природе "Увац". Предавање на ову тему ће се одржати у року од 30 дана од дана добијања сагласности на овај Програм. Овај вид едукације ће се вршити на терену приликом контроле, у канцеларијама приликом дистрибуције дозвола, све информације су им доступне и путем сајта..
- Упознавање рекреативних риболоваца са границама рибарског подручја Специјалног резервата природе "Увац", као и са режимима риболова који важе на том подручју. Предавање на ову тему ће се одржати у року од 30 дана од дана добијања сагласности на овај Програм. Овај вид едукације ће се вршити на терену приликом контроле, у канцеларијама приликом дистрибуције дозвола, све информације су им доступне и путем сајта.

Едукације рекреативних риболоваца ће се организовати и спроводити у сарадњи са Удружењем спортских риболоваца "Шаран", из Нове Вароши, и са Удружењем спортских риболоваца "Вапа" из Сјенице.

Резерват Увац д.о.о.

Новак Пејовић,
управник рибарског подручја